

عیراق دوای هاتنه‌گه‌ی بایدن و نویره‌گه‌ی سه‌در!

17-07-2022

نووسه‌ره‌گان

زریان روژه‌لاتی

کورتە : روودانی گۆرانکاری له سیاسه‌ته‌کانی نیو روژه‌لاتی نیوه‌پاست

نۆزەكەي سەدر و سەردانەكەي بايدىن بۇ رۇژھەلتى نۆۋەپاست، دوو روداۋى گىرنگى رۇژانى رابردوون كە دەشى ئاراستە بە شىۋازى پىكەۋەنانى حكومەتى داھاتوۋى عىراق بەدىن. ھەلبەت گەللىك فاكىتەرى جىجىباي دىكەش ھەن بەلام ئەمانە ھەنوۋكەيىن. نۆزەكەي سەدر نەخشەپى ھەنگاۋەكانى داھاتوۋى ئەۋى دەرۇست، ئەۋەش نەك تەنبا حكومەت، بەلكوۋ كارىگەرى لەسەر كۆي پىرۇسە سىياسىيەكە دادەنەيت. سەردانەكەي بايدىن و دەرەنجامەكانىشى كارىگەرى لەسەر ھەلۋىستى ئىران لە عىراق و ناۋچەكە دادەنەيت، ۋەك نىكتىر لايەنى دەرەكى لە چوارچىۋەي ھاۋاھەنگى كە ئىستا بە تەمايە حكومەت پىكەۋە بىت.

سەردانەكەي بايدىن و پىكەينانى حكومەتى عىراق

لەسەردانەكەي بايدىن بۇ رۇژھەلتى نۆۋەپاستەۋە دەنگى ۋەچەرنىك دى. نىكەي مانگىك بەرلە ئىستا ھەۋەلمدابوو تىشك بىخەمە سەركارىگەرىيەكانى لەسەر عىراق و كوردستان. [1] پىدەچى ئىدارەي بايدىن بە تەماي دروستكىردنى ھاۋسەنگىيەكى ھىزدارى بىت لە رۇژھەلتى نۆۋەپاست و ئىرانىش چاۋەپىيە بزانى ئەمە بە كىردەنى چى لى دەكەۋىتەۋە. راستىيەكەي، ئەۋان ھىۋايەكى زۇريان بە بايدىن ھەبوو تا كاتى ھاتەسەركار، بگەپتەۋە بۇ رىكەۋەتنامەي ئەتۋمى، بەلام بايدىن ئەۋانى توۋشى سەرسوورمان كىرد. چوۋنكە نەك ھەر تا ئىستا ئەۋى نەكردوۋە، بگە خەرىكە ترەمپ ئاسا دەجولتەۋە، ھەرچەند ھىشتا خۋاستى زىندوۋكردنەۋى رىكەۋەتنى ئەتۋمىشى لەسەردايە. سەردانەكەي بۇ ئەم ناۋچەيە زىاتىر بۇ دروستكىردنى ھاۋسەنگىيەك لە ئىۋان ھىزە ناۋچەيەكان بوو كە بەھۋى توۋانى موشەكى، درۋن و ھىزە پىرۇكسىيەكان و بەرنامەي ئەتۋمىيەۋە، زىاتىر بەللى ئىران داشكا بوو. دەبى چاۋەپىيە بىن بزانىن كە جۋەلى داھاتوۋى روسىيا، چىن و ھەلۋىستەكانى داھاتوۋى ئىران ۋەك لايەنىكى دىكەي ئەم بابەتە چۋن دەبىن تا بزانىن ئەۋ ھاۋسەنگىيە دروست دەبىت يان نا؟ بەلام رەنگە ئەۋە دىار بىت كە ئىران چى بە تەماي گىرۇكىردنى بارودۇخە بىت لە ناۋچەكە، يان دۋاجار مل بدات بۇ راھاتن لەگەل ئەۋ ھاۋسەنگىيە نۆپەي كە ئەمىرىكا بە تەمايە دروست بىت، سىياسەتەكەي لە عىراق پاراستنى ئەۋ دۇخەيە كە لە ئارادايە. ۋاتا رەنگە نەبەۋى دۇخەكە لەۋەي كە ھەبە ئالۋىزىر بىت. بەلام بۇچى؟

ھاۋكات لەگەل ئەگەرى زىادبوۋنى گىرۇپپەكان لە سورىا و لوبنان، رەنگە ئەۋە بۇرەيەكى گونجاۋ نەبىت بۇ ئىرانىيەكان كە دۇخى عىراق لەۋەي كە ھەبە ئالۋىزىر بىت. لە سوورىا ئىسرائىل ھىرشى بەردەۋامى ھەيە و لەۋانەيە توركىياش بى مەيل نەبىت ئۆپەراسىۋىنىكى دىكە بىكات، كە چەندەي دۇ ئىدارەي رۇژاۋا بىت، ئەۋەندەش لە دۇ بەرژەۋەندىيەكانى ئىرانىش دەبىت و، لەۋانەيە رى لەۋ ھەلى فراۋانبوۋنى نفوز و ھەلشكانەي ئىران لە سوورىا بگىرەت كە دۋاى كىشانەۋەي روسىيا لە ھەندىك شۋىن بۇي رەخساۋە. ھەرۋەھا بە لەبەرچاۋگىرتنى ئەۋ گىرۇپپەي كە ئىستا لە لوبنان ھەيە، گىرۇكىردنى زىاتىر دۇخى عىراقىش شتىك نەبىت كە لە قازانجى تاران بىت. ئەمە بىچكە لەۋەي كە ئاراستەيەكى بەھىز لە عىراق دروستبوۋە كە دۇ ھەژمۋونى ئىرانە و تارانىش ناتۋان چاۋى لى بنوقىنەيت. ئەۋ بەۋدۋايانە بالىۋىزىكى تازەي لە عىراق دانا كە بە ئەسل عىراقى و خەلكى نەجەفە [2] و ئەمەش چەندەي پىرۇسەيەكى سىياسى و ئىدارى پەيۋەست بە ئىران خۇي بىت، ئەۋەندەش بۇ ھىۋىرۋەندەۋەي ئەۋ رەۋتەي شەقامى شىيەيە كە پىۋايە ئىران جىياە و دەستۋەردان لە كاروبارىن دەكات. رەۋتى خۇپىشانەرانى نارازى و سەدرىيەكان خۋازىرى ھەژمۋونى ئىرانى نىن لە عىراق و پىدەچىت مەرچەيەتى بالى شىيەش بە لەۋنىك بەۋ ئاراستەيەدا ھەنگاۋى نەبىت. بۇيە ئەگەر ئىتار بە تەمابىت حكومەتتىك بە دلى خۇي و بى گۋىدانە راي سەدر و لايەنەكانى دىكە دروست بىكات، ئەۋسا ئەگەر ھەيە دۇخەكە ۋەك 2018ى لى بىتەۋە، ۋەك چۋن دۋاى ماۋەيەك لە پىكەينانى حكومەتى عادل عەبدولمەھدى خۇپىشاندىن و نارەزايى سەرىھەلدا.

نۆزەكەي سەدر و پىكەۋەنانى حكومەت

لە راستىدا ھەر لە رۇژى پىش نۆزەكەۋە، ئەۋ ساتەي كە توپتى رابەرى رەۋتى سەدر بىلۋ كرايەۋە، نىشانەكانى ئەۋەي كە سەدر بە تەما نىيە جارى پەنا بۇ خۇپىشاندىن بەرىت دىار بوو. [3] راستىيەكەي دۇخى ئىستا بۇ سەدر ۋەك دوو شەشى يارى تاۋلە ۋايە. لە حكومەت نىيە و حكومەتىش دەكات. لە ئۆپۇزىسىۋنە، جارى تاكە سوۋرى شەقامىشە بەلام ئاراستە بە پىرۇسەي پىكەينانى حكومەتىش دەكات! ترسى سەركەي ئىتارىيەكان ئەۋە بوو كە سەدر گەمەكەيان لى تىكىدات، رەنگە ھەر ئەمەش ھۆكارى سەركەي خاۋەخاۋەكىردنى ئەۋان بوۋبىت لە پىكەۋەنانى حكومەتتىكى بى سەدر، ئەۋىش سەدرەي ئەۋەي كە پىشتر موقتەدا سەدر، دەرەفەتتىكى 40 رۇژەي پىدابوۋن تا حكومەت دروستبىكەن و نەيانتۋانى. لە نۆزەكەي ھەيى رابردوۋشدا سەدر دوۋەمىن دەرەفتى بە ئىتار دايەۋە تا حكومەت دروستبىكات. ئەۋ توۋانى خۇي بۇ راكىشانى خەلك بۇ سەر شەقام پىشاندا، بەلام دوۋەمىن دەرەفتىشى دايەۋە بە ئىتارىيەكان بۇ ئەۋەي حكومەت دروستبىكەن، ھەرچەند ھىلى سوۋرى بەسەرنۋاى مالكى و ھەندىك كاندىدى گىرمانەيى دىكە بۇ پۇستى سەركەۋەزىران ھىنا و ھەندىك مەرچىشى

سەرۆكۆهزيرانى داھاتوو كى دەبىت؟

وھك سالى 2010، ئەمجارەش لە ماسوئە زياتر لە نۆ مانگىيەكەى پىكھىنانى حكومەت دا، نورى مالكى ئەكتەرىكى سەرەكىيە و، وھك سالى 2018ش تۆپەكە لە مەيدانى گرووپەكانى نزيك لە ئىرانە. يەككە لەو بەرەبەستانەى كە نەيھىشتە لەدوای كىشانەوھى سەدر لە پەرلەمان حكومەت پىك بىت، ناكۆكىيە نۆخۆبىيەكانى چوارچىوھى ھاوئاھەنگىيە. ئەمەش لەوانەيە نيشانەيەك بىت بۆ ئەوھى كە ئەمجارە ئىران كەمتر دەپەوچ قەسەى تىدا بكات. بۆيە ئەگەر ھىچ نەگۆرپىت، رەنگە زياتر ھاوسەنگىيە نۆخۆبىيەكانى عىراق و ئىتار ئەوھ ديارى بکەن كە كى دەبىتە سەرۆكۆهزيرى داھاتوو. لەوانەيە دانانى كەسىكى لە سەركردە پلە يەكەمەكانى ئىتار (وھك مالكى يان عامرى) واتاى تەحەداكردىنى سەدر بىت، مالكى بىت ئەوھ ھەر تەحەدايىكى راستەوخۆيە و عامرىش بىت تەحەدايىكى ناپاستەوخۆ دەبىت، چونكە ئەمە واتاى ئەوھەيە كە حكومەتەكەى بەھىز دەبىت و بە ھەبونى گرووپىكى بەھىزى وھك سەدرىش لە دەرەوھى پەرلەمان، لەوانەيە واتاى گرزى زياتر بەدات كە پىدەچىت ئىتار و ئىرانىش لانىكەم لە ماوھى كورتخايەندا خوازيارى نەبن. ئەمە بىجگە لەوھى كە ئەگەر مالكى بىتە سەرۆكۆهزير يان ھادى عامرى، دەتوانىت لەسەر ھاوسەنگىيە نۆخۆبىيەكانى ئىتارىش كاريگەرى داينىت. بۆيە عامرى كىشايەوھو پىدەچىت ناوى مالكىش زياترەك تەكتىك لەناواندا بى، ئەگىنا بە ھەبوونى قىتۇى ناپاستەوخۆى مەرجەعىيەت، ھەبوونى سەدر و شەقامى نارازى شىعە و تۆمارە دەنگىيەكانى ئەم دوایيە، چانسى ئەو بۆ وەرگرتنى ئەو پۆستە كەمتر بووھتەوھ. خۆ ئەگەر شتىكى وھاش رووبدات، ئەوا وھك تەحەدايىكى گەرە دەبىت و دەبى عىراق خۆى بۆ قۇناخىكى نوچ ئامادە بكات.

بۆرەيەكى دىكەش مستەفا كازمى سەرۆكۆهزيرانى ئىستايە كە دوای نوپۆھكەى سەدر و ھاتنى بايدىن و تۆمارە دەنگىيەكانى مالكى چانسەكەى زياتر بووھتەوھ. لەسەردەمى ئەودا گرفتى قەرزەكانى ئىران لای عىراق بە لەونىك چارەسەركرا. ناوبۆريوانى ئىران وسعودىيە كراد كە كارنامەبەكى جىي پەسندى لاپەنە دەرەكىيەكانە. ئەو مانۆرپىكى زىرەكانەيشى كرد كاتىك كە ماوھەيىك بەرلە ئىستا سەردانى تارانى كرد. بەرلەوھى بچىتە جەدەش چووھ لای ئىتارى تەنسىقى لەكاتىكدا كە ئەمەى لەگەل لاپەنەكانى دىكەى عىراق نەكرد و دەپەوچت پىيان بلى من دەتوانم ھاوسەنگى رابگرم. كۆبوونەوھەكەيشى لەگەل بايدىن و محەمەد بن سەلمان وھك سەرۆكۆهزيرپىكى كاربەرىكەر، دەتوانى وھك پالپىشتىيەكى ئەمريكا و سعودى بۆ مانەوھى ئەو تەرجەمە بكرىتەوھ. پىدەچى مانەوھى مستەفا كازمى ھەتا ھەلپۆاردنىكى دىكە بۆرەيەكى سەدرىش بىت. كازمى لە دەرەوھى عىراق و لە دەرەوھى ئىتار بەدوای پالپىشتى بۆ مانەوھى خۆى دەگەرپت بەلام گەرفتەكەى ئەوھەيە كە جار ئىتار پىي رازى نىن . بەئەگەرى زۆر دواچار بە لەبەرچاوغرتنى ھەموو فاكترانە، دواچار ئەگەرى رىككەوتنى لاپەنەكان لەسەر ناوى سياسىيەكى پلە دووى چوارچىوھى ھاوئاھەنگى كارپىكى دوور لە چاوپەروانى نىيە، ھەرچەند كازمىش ھىشتا ھەر چانسىكى ماوھ.

كورد و سەرۆكايەتى كۆمار

دوو روانگە لە نۆ ئىتارەوھ سەبارەت بە پرسى سەرۆكايەتى كۆمار دەرەكەون، يەكيان داوا لە كورد دەكات كە رىككەون و يەكى دىكەش جارەبەجار باس لەوھ دەكات كە ئەوان دەنگ بە كاندىدى يەكپىتى دەدەن. راستىيەكەى ئەوھەيە كە كىشانەوھى سەدر دۆخەكەى بۆ ئىتار گۆرپوھ. واديارە ئەوان ئەمجارە كەمتر دەپانەوچ دەست لە پرسى ھەلپۆاردنى سەرۆكايەتى كۆمار وەرىدەن چونكە چەندەى پىوستانى بە يەكپىتى ھەيە، ئەوھەندەش پىوستانى بە پارتى ھەيە لە قۇناخى داھاتوو. تا لىزەوھەيە كە بۆرەى ھەرە گونجاو بۆ ئەوان رىككەوتنى پارتى و يەكپىتىيە. ديارە چانسى د. بەرھەم سالىح بۆ بوونەوھ بە سەرۆكۆكۆمار زياترە ئەگەر يەكپىتى و پارتى لەسەر كەسىكى دىكە رىككەكەون. چونكە گەرانەوھى ئەو لە بەغداوھ بۆ سلىمانى، دەتوانىت كاريگەرى لەسەر ھاوسەنگىيە نۆخۆبىيەكانى حىزبەكەى داينىت و، رەنگە ھەندىك لاپەنى ناوخۆيى و دەرەكەيش نەپەوچت كارپىك بكرىت كە سەركردەكانى ئىستاي يەكپىتى تووشى گرفتى زياتر بن. بە ئەگەرى زۆر، تا خولەكى كۆتايى ھەولى سازانى ھەردوولا دەدرىت بەلام ئەگەر نەكرا، رەنگە دواچار دەنگ بە كاندىدەكەى يەكپىتى بدرىت، بەلام لە بەرامبەردا ئىمپىتازىكى واش بە پارتى بدرىت كە پىي رازى بىت. بەوچۆرەش دەرچەبەك بۆ يارىيەكى براوھ - براوھ بۆ ھەردوو لاپەنى كوردى پرەخسىت.

كۆتايى

گوتارەكەى سەدر لە نوپۆى ھەيىنى دووھەمىن دەرەفەتى ئەو بوو بۆ ئىتار بۆ ئەوھى حكومەت پىكەوھە بنى. دوای ھاتنى بايدىن بۆ رۆژھەلاتى نۆپەراست دۆخى عىراق بۆ ئىران زياتر لە جاران گەنگ دەبىت، بۆيە بەئەگەرى زۆر، تاران وھك لاپەنى دەرەكەى نزيك لەو گرووپەى كە ئىستا

جَله‌وئ پښکھښانې حکومته ټې به دهسته‌وه‌يه، له عيراق به دواى هاوسه‌نگييه‌کدا ده‌گه‌رېت. ئەمه‌ش ده‌توانيت به دۇخښک ته‌رجمه‌ بڼته که حکومه‌ت ئيتارى بڼته به‌لام به شه‌راکه‌تڼکى ناراسته‌وخوئ سهدر (وه‌ک هڼشتنه‌وه‌ى پوسته‌کانى له نڼو حکومه‌ت) يان لانڼکه‌م به ره‌زاه‌ه‌نديه‌کى رڼزه‌يى سهدر و پارتى و سوننه‌کانڼش بڼته. هاوشڼوه‌ى ئەو بالانسه‌ى هڼزدارييه‌ى که بايدن ده‌يه‌وئ له روژه‌لاتى نڼوه‌پاست دروست بڼته، ره‌نگه‌ دۇخڼکى عڼراقڼش ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر به‌شڼوه‌ى کاتڼش بڼ به‌ره‌و راگرتنى هاوسه‌نگييه‌ک پروات ئەگه‌ر دۇخه‌که وه‌ک ئڼستا بمڼڼته‌وه.

<http://rudawrc.net/?p=2161> - [1]

- [2]

<https://www.irna.ir/news/84748271/%D8%B3%D9%81%DB%8C%D8%B1-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%DB%8C-%D8%B4%D8%AF%D9%87-%D8%AC%D8%AF%DB%8C%D8%AF-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%AF-%D8%A8%D8%BA%D8%AF%D8%A7%D8%AF-%D8%B4%D8%AF>

[/ https://fb.watch/ejBaLsvq](https://fb.watch/ejBaLsvq) - [3]